75. ԱՆՏԵՐ ՔՅԱՂԱՔԸ

Կէլնի, չէլնի մեյ խատ թակավոր: Էսա թակավոր ավուր մեկ կխայնի դավրեշի խալավ՝ խետ ուր լալային կէլնի ուր քյաղաքյ ֆըռալ:

Ծատ կֆըռա, քիչ կֆըռա, կէրթա դնչտիմ մեջ, կտեսնա, որ մեյ խատ մարթըմ գյետ վեցկի կանի:

Թակավորն ի, կէրթն մոտ էսա մարթ, պարև-աստծու պնրին անելուց սորա, կխարցուցի կասի. - Ա՛յ մարթ, քյու՞նի խատ առտ ունես, էսա առտերով քյո իդարեն կանա՞ս անե:

Մարթն ի կասի. - Ու՞րե որ զիկ առտ էլներ, էսա առտ որ կվարեմ՝ ուրիշի առտ ի, ես օրականով էսա առտի տիրոջ մոտ կպսնեմ:

Թակավորն ի, կխարցուցի՝ կասի. - Օրական ի՞նչ կառնես:

Մարթն ի կասի. - Օրական իրեքյ կուտուշ փնրն կառնեմ, էն էլ մեկ կուտուշ կուտամ իմ տալեքյ, մեկ կուտուշ կուտամ ֆայեզով, էն մեկ կուտուշ կմնն զիկ, իմ կնգյնն:

Թակավորն ի, որ էսա պնն կլսի, շատ կզնրմանա կասի. - Այ մարթ, էտա ի՞նչ պնոթքյ ի, որ օրական մեկ կուտուշ կուտաս կնքյոզ կանես, կամ թե որ տյու տալիքյի տակ ես, ընչի՞ օրական էրկու կուրուշ չես իտա ննզնտվե, մեկ կուտուշի ֆայեզն ի՞նչ ի որ տյու թմախ կանես:

Մարթն ի, որ էտա խնքնր կլսի, կասի. - Տյու էսա աշխրից չե՞ս: Էն մեկ կուտուշ, որ կասեմ. թե կու::տամ իմ պարտքյ, էն կուտամ իմ խոր, մոր, ախր ի:մ խեր, մեր պախել են, իմ վզի պարտքյ չի՞: Էն մեկ կոտուշն էլ որ սւտեցի, կուտամ ֆայեզով, էն էլ կոսռամ իմ տղեներաց, ընչի որ՝ թե ես էլ ըխթիարնամ՝ ենոնքյ զիկ կպախեն, ասել ի թե՝ էսօր կուտամ վնղն էլ կառնեմ, ավատա նլն պնմ էլ ավել էն մեկ կոտուշն էլ ես իմ կնիկ կխոջենքյ:

Թակավորն ի, որ էսա պնն կլսի, շատ կզնրմննն, մեջ ուր մտաց կասի՝ էս ի՞նչ խելացի մարթ ի:

Կտորմ կզատանա թե չէ, մեկ քիսիկ ոսկի կխանի, կուտա ուր լալային, կասի. - Տար տուր էն մարթուն, ասա՝ թող ուր խամար խող առնի, ուր խամար վնր ցանքյ անի, որ ուր տալիքն էլ բեռլ-բեռլ տա, ֆայեզով էլ բեռլ-բեռլ տա:

Լալեն ի, կառնի ոսկիք, կպիրի կուտա էսա մարթուն, կասի. - Ա՛ռ էսա ոսկիքյ, քյե խող առ, որ քյո պարտքյ շատ-շատ տաս:

Մարթն ի, ոսկիքյ կառնի, լալային կխառցուցի, կասի. - Չէլնի՞ թե էդա մարթ մեր թակավորն էր:

Լալեն ի կասի. - Խա՛, թակավորն ի, ասան մարթու պնն մ'ասի:

Էսա մարթն ի, ոսկիքյ կառնի, ուր խամար առտ կառնի, բաշլայի ուր խամար վարել-ցանել: Խետ էսա առտերաց կշտին մեյ խատ էլ բոստան ընկում ճռչ-ճռչ ծմռիկ կպռնի, որ ռմեն ծմրուկ կուզյն մեկ կետր, ընկում էլ քյաղցր կէլնին. տյու կասես՝ գյետ տապկեր ին, մեջ մեղր են լցե:

Էսա մարթն ի, ավուր մեկ կէլնի ութ խատ ճռչ. խորոտ, խասուն, քյաղցր ծմռիկ կճտկի, կառնի կէրթն, որ տանի թակավորուն տա ռնդիյն: Վեր փողնի դռան էն մ՛եկ ծմրուկ կառնեն, վեր թնրանջին մեկ խատ էլ կարդեն. կէլնի թնրնջի գյլխ՝ մեյ խատ էլ կառնեն, վարռասլի չուր կխասնի թակավորու էօդի տռան վերեն, կմնա մեկ տապակ ծմռիկ:

Էսա մարթն ի մեյ խատ զինքյ ուր կմեզի, կասի՝ ես էսա տապակ տանեմ թակավորուն. ի՞նչ ասեմ, մննգյնր էսա քյնղնքյ անտեր քյնղնքյ էր էլե, ես խնբնր չի:

Մարթն ի, ռաման կնստի թակավորու էօդի տռան նռնճ, էն տապակ ծմրուկն էլ ինքյ կուտի, կդնռնն ետ կասի՝ մատամ, որ էսա քյաղնքյ անտեր ի, էլ ի՞նչ պնն անեմ, որ քյննց պնխչպնութեն շառավոր էննն կոլայ չէլնի. առատմե չուր իրիկուն մեջ խողերաց թավալելուց սորա, ընչի կոլայ վաստկի ճնմբնխ չեմ ճարե:

Էսա մարթն ի. ռաման շոտմ կէրթն ուր պար պնխչեն կծախի. կուզյն էտա քյնղքյի գերեզմնոցի ճնմխու վերեն կտորմ տեղ կառնի. իրեքյ խատ մեջ մեյմեկելու խանութ կուտա շինել, իրեքյ չորս խատ խաստ դնվթնր կառնի, մեկ էրկու խատ էլ մարթ կպռնի կնստի. խետ որ մեռել պերեն ընցուցեն, աշկրտներ կեօրեօխկեր մեռել տանողներաց նռճև մեռլի խաչ կուզեր:

Ցավաշ, յավաշ էսա մարթ իրեքյ խանութ կանի տսվերեքյ, էրկու-իրեքյ աշկրտներ կանի քյսան-եոսուն, ուզածիտ պես փնրն կվաստկի: Մեռել տերվանքներ, որ կիրիշկան էսա խանութ, ուր աշկրտներ, ուր դնվթրներ. կասեն՝ ախր էսա թակավորու նմրով ի շինվե, ուրենց պերան կխփեն, ինչ որ ուզե կուտան՝ կթողնեն կէրթնն: Մարթն էլ կիրիշկա մեռլին, որ աղքատ էլներ՝ փնրն քյիչ կառներ. որ զննգյին էլներ՝ շատ կառներ:

Ավուր մեկ թակավորու մեր կմ՝եռնի: Էսա մարթն ի, որ կլսի, թե թակավորու մեր մեռեր ի, ինքյն ուր կմեզի կասի՝ ջսնմ էսա կննդնր տարի էլնվ ես էսա զյործ բնշլայեր իմ, իսկի խառցուցող չէլեր ի. ի՞նչըխ անեմ. որ մեր թակավոր իմնա: Ընմեկել օր, որ թակավորու մեր կպերեն որ տանեն խորեն, մարթն ի կէլնի նռճվներ. խենգյ խարեր ոսկի փնրն կուզի: Թակավորու խնզննդնրն ի, որ կիրիշկա՝ էսա տուն ուր դնվթրներ, ուր աշկրտներ. կասի. - Կա. չկա էսա պան մեր թակավորու ամրով էլեր ի, ուր պերան կխփի. կխանի խենգյ խարեր ոսկին կուտա մեջ ուր դնֆթնրն էլ կգյրի՝ թակավորի մոր մեռած օր մեռլի խաչ տվեցի խենգյ խարեր ոսկի:

Իրեքյ տարուց սորա օրմ թակավոր կկանչի ուր խնզննդնր կասի. - Էսօր զիկ պիտի խեսաբ տաս՝ խենքյ իմ խնզինից ի՞նչ կննդնր փնրն ես խոջե, ի՞նչ պննի ես տվե:

Թակավորու խնզննդնրն ի, ուր դնֆթրներ կպերի մեյմեկ թակավորուն խեսաբ կուտա, էդա խեսաբ տալու գյնխ կասի. որ խենգ խարեր ոսկի էլ քյո մոր մեռնելու օր մեռլի խաչ եմ տվե:

Թակավորն ի. որ էսա պնն կլսի՝ մեյխատ կծծղա, կասի. - Ցյու վեր զիկ կծծղաս

ինչի՞. թե չէ քյո խելքյ թա̈լեր ես, մեռլի խաոչ ի՞նչ ի. մեռլին էլ խաոչ կէլնի՞:

Խա̈զնա̈դարն ի, կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, էսա խո թա̈զա̈ պա̈ն չի. էսա էլա̈վ տսնչորս տարի ի. որ մեռլից խաոչ կառնեն:

Թակավորն ի, որ էսա պա̈ն կլսի, շատ կզա̈րմանա, կասի. - Ջանմ. էդա ի՞նչ մեռլի խաոչ ի, վո՞վ ի առնող, ո՞րտեղ կառնեն:

Խա̈զնա̈դա̈րն ի կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, վեր քյա̈ղքյի գյերեզմնցի ճամխուն տաս-տսվերեքյ էօղեով շենքյ մի, ուզածիտ պես դա̈փթա̈րներ, աշկրտներ կան, շենշնորքյ պա̈ն ի, վով որ մեռել տանի խորելու. կէլնեն առջև մեռլի խաոչ կառնեն:

Թակավորն ի, որ էսա պա̈ն կլսի. շատ կպարկսնա կասի. - Էդա ի՞նչ խաոչ ի, որ ես չուր էսօր չեմ կիտի. ինոնց վո՞վ ի ամր արե, որ մեռլից խաոչ կառնեն: - Համան ա̈մր կանի, որ էդա խաոչ առնողին պերեն մոտ զինք:

Թակավրու խալայեղներն են, կէլնեն կէրթա̈ն մոտ էսա մեռլից խաոչ առնող մարթ կասեն. - Արե, էրթա̈նքյ մեր թակավոր քյե կկանչի:

Մարթն ի մեջ ուր մտա̈ց կասի. - Ավատա թակավոր իմցեր ի, - կէլնի կուգյա մոտ թակավոր:

Թակավորն ի, խետ որ կիրիշկա էսա մարթուն, ուր քյիթ-մոութ կխառնի, կբոռա, կասի. - Էսա ի՞նչ մեռլի խաոչ ի կառնես, քյե վո՞վ ի ա̈մր արե:

Մարթն ի թակավորու պա̈րկանալ ըսկի պա̈նի տեղ չի դնի, կասի. - Ես եմ զիկ ա̈մր արե:

Թակավորն ի որ էսա պան կլսի, դահա շատ կպա̈րկսնա, կասի. - Ընչի՞ տյիւ էլա̈ր վո՞վ. որ քյե-քյե ա̈մր կանես. քյո գյլխու խաոչ կժողվես:

Մարթն ի կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, անտեր քյաղքյի մեջ հմեն մարթ ուր գյլխու թակավոր ի:

Թակավորն ի. կբոռա. - Լեզուդ պուճուճկիցդ կուտամ քյաշել, քյե վո՞վ ասաց, թե էսա քյաղաքյ անտեր ի:

Թակավոր էսա պա̈ն ասելու պես՝ ա̈մր կանի. ուր ջա̈լա̈դներուց կասի. - Էսա մարթուն տարեքյ վիզ զարկեքյ. որ կիդնա, թե էսա քյա̈ղա̈քյ անտե՞ր ի, թե՝ տեր կա:

Մարթն ի, կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, ընչի՞ կպա̈րկանաս, ես քյե ասեցի, որ էսա քյա̈ղա̈քյ անտեր ի, հա̈, մկա էլ կասեմ, թող որ ես հաստատեցի, թե էսա քյա̈ղա̈քյ անտեր ի. զա̈թի ինչ որ անեմ տեղն ի, իմ հաղն ի, որ չկա̈րցա հաստատի՝ իմ արուն քյե խալալ էլնի:

Թակավորն ի, որ էսա մարթու խա̈բա̈ր կլսի, կասի. - Դե՛, ասա խենքյ մեր քյաղաքյ ընչի՞ անտեր ի:

Մարթն ի, կկայնի դողրի թակավորու առճև, կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, տյու զիկ կճանչնու՞ս:

Թակավորն ի. կիրիշկա՝ կասի. - Չէ՛, ես քյե չեմ ճանչնա:

Մարթն ի կասի. - Չէ՛, մեյ խատ խորոտ թա̈հյմեն արա՝ չե՞ս ճանչնա:

Թակավոր մեկ էլ կիրիշկա, կասի. - Չէ՛, չեմ ճանչնա:

Մարթն ի կասի. - Քյո մի՞տն ի էսօրից տսնչորս տարի ա̈ռա̈ճ. որ տյու խետ քյո լալային էլա̈ր քյո քյաղա̈քյ փըռալ: Էկար տա̈շտիմ մեջ մեյ խատ խերկ արող մարթմ տեսար, որ քյե ասաց՝ օրական ես իրեքյ կուռուշ կվա̈ստկեմ, մեկ կուռուշ՝ կուտամ իմ պարտքյ, մեկ կուռուշ՝ կուտամ փայեզով, մեկ կուռուշ էլ՝ զիկ, իմ կնգյա̈ն:

Դառցուր տյու եէլմեկ քյիսիկ փնմրնն տվեցիր քյո լալային, լալեն էդա փսւրեն իպե իտուր զիկ: Ես էդա փնմրով զիկ խող առեցի:

Թակավորն ի, որ էսա պնմն կլսի, կենի միտ կասի. - Խա՛, խա՛, ընգյավ մետս, մննգյնր տյու էն մարթն իս:

Մարթն ի, կասի. - Խա՛, ես գյեո էն մարթն եմ, քյո տված փսւրով զիկ խող առեցի, բաշլայեցի բեռլ-բեռլ վսւրցանքյ անել, թող զվարցանք անելն էլ մեյ խատ բոստան դրեցի: Էդա բոստնից ճեռկեցի ութ խատ խասուն, քյաղցր ծմրուկ, ասեցի տանեմ իմ թակավորուն ճս:դեսւ: Առեցի էկա մոտ քյե, վեր տոան մեկ ծմրուկ ծեռնես առեցին, վեր թարնաչեն մեկն էլ առեցին, էլա թարանչի գյլոխ մեյն էլ առեցին, վարճաըլի՝ չՙիր ես խասա վեր քյո տոան՝ իմ ծեո մնաց մեկ դապակ ծմրուկ, էն մեկ դապակն էլ ես նստա վեր քյո էօդի դռան, կերա, դառցա ետ ասեցի՝ որ ըսկունի՝ էսա քյաղաքյ անտեր քյաղաքյ ի, խառցուցող-փդոող չկա, էլ ես ընչի՞ կնուցեր եմ, կպեր եմ խողին, էսա կանդար կչարչրվեմ, ես պիտի կոլայ փարս վննտկելու ճննբնխ կնդնեմ: Էկա վեր գյերեզմնոցի ճամխուն իրեքյ խատ դյուքյան շինեցի, քյսւնեմ խատ դնվթնր առեցի, մեկ-էրկու խատ աշկերտ պռնեցի, բնշլայեցի մեռել ընցուցողներաց մոտեն մեռլի խառջ առնել: Իրեքյ կդոր խանութ էլավ՝ տսվերեքյ, էրկու, իրեքյ աշկրտներ էլան եոսուն-քյառսուն, ընչի որ անտեր քյննղնքյ էր: Էսա տսնչորս տարի եի, որ ես մեռելներաց մոտեն խառշ կառնեմ, խսւռցուցող-փտոող չկա, ապա ես մեղավո՞ր եմ, որ քյե կասեմ, թե էսա քյննղնքյ անտեր քյննղնքյ ի:

Թակավորն ի, որ էսա մարթու խնքբարներ կլսի, ճաման կէլնի վեր, կխասնի էսա մարթու ճակատ կպնքյի, կասի. - Ցյու խելացի մարթ ես, ես քյե կանեմ զիկ վնզիր: Քյո շինած խանութներն էլ չուր մեկ տարի թող մեռլի խառջ առնեն, ամեն մեկ տարուց սորա, էդա պան պիտի վերճանա, ընչի որ թե որ ուրիշ քյննղքյի թակավորներ իմնան, թե ես մեռլից խառջ կառնեմ՝ իմ նամուսի տեմ ի: